

Florisztikai adatok a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területéről

Jakab Gusztáv - Röfler János - Szabó László - Tóth Tamás

Abstract

Some floristical data from the operational area of the Körös-Maros National Park (SE Hungary): The authors preset some interesting floristical data from the Körös-Maros region. Not just the vascular plants but the bryophytes have investigated. Some interesting mosses are: *Acaulon muticum*, *Dicranum tauricum*, *Entosthodon hungaricus*, *Bryum radiculosum*, *Tortula ruralis* var. *calcicola*, *Tortula intermedia*. Remarkable vascular plants are: *Anchusa barrelieri*, *Astragalus contortuplicatus*, *Elatine triandra*, *Elatine hungarica*, *Potamogeton obtusifolius*, *Primula veris*, *Ranunculus polyphyllus*, *Ranunculus radians*.

Bevezetés

Mint egy hagyományt teremtve a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai újból közlik azon florisztikai adataikat, amelyeket nem rendszeres felmérések és kutatási programok keretében, hanem a mindennapi hatósági munka, az általános terepbejárások során gyűjtöttek az Igazgatóság illetékességi területén. A virágos növények mellett az utóbbi években alig kutatott mohaflóra ismeretéhez is érdekes adatokkal járulnak hozzá. A mohák Jakab Gusztáv herbáriumában (Szarvas) lettek elhelyezve (leg., det.: J. G.).

Eddigi tapasztalataink alapján úgy gondoljuk, hogy:

Még mindig sok komplex felmérésre és védelemre érdemes nagyobb természeti terület található a Nemzeti Park illetékességi területén. (pl. Ludas-Rárós, Szentesi Fertő, Tőkei gyepek stb.)

Szélesebb körű kutatásokat kell végezni a fragmentált és izolált, s legtöbb esetben másodlagos élőhelyeken is. Úgy tűnik, hogy itt a Dél-Alföldön a megmaradt apróbb természetes élőhelyek mellett, vasúti pályákat és közlekedési utakat kísérő mezsgyék, árkok, a kurgánok, nyári gátak, a valamikori erekből kialakított csatornahálózat, a szántóföldek közé ékelődött rengeteg anyagnyerő gödör, jelentik a természetvédelem háttorszáját. Helyzetükből fakadóan sérülékenyek. Valószínűleg évről-évre sokat veszítünk el közülük anélkül, hogy tudnánk milyen értékeket rejtettek. E mellett a tervezett ökológiai hálózat fontos elemeit alkotják.

Érdemes az illetékességi területre vonatkozó archív botanikai adatokat segítségül hívni a florisztikai kutatásokban. Valószínűleg több „túlélő” lehet a Nemzeti Park területén, mint amire számítottunk.

Intenzív és kiterjedtebb florisztikai kutatások szükségesek, melyektől az egyes fajok elterjedtségének, élőhelyi viszonyainak pontosabb ismerete, s ez által természetvédelmi helyzetük valósabb megítélése várható.

Különösen érdekes és fontos a virágtalan flóra kutatása, amely számos meglepetést tartogat még a kutatók számára.

Eredmények

- Acaulon muticum** (Hedw.) C. Muell.: Battonya, Tompapusztai löszgyep. *Új a Körös-Maros közére* (BOROS-TÍMÁR 1963)
- Bryum bimum** (Brid.) Turn.: Orosháza, Monori homokbánya-tavak, nedves homokon. *Új a Tiszántúlra* (ORBÁN-VAJDA 1983)
- Bryum radiculosum** Brid.: Magyarcsanád, régi közúti híd a Maroson, híd lábán. Különleges mohaélőhelynek bizonyult a BOROS ÁDÁM (1941) által leírt magyarcsanádi *Bryum radiculosum* lelőhely. Az egykori Maros-híd terméskő pillérén az Alföldön ezidáig egyedülálló mohaközösséget sikerült kimutatni. A szubmediterrán jellegű mészkősziklagyepek mohaközössége alakult ki töredékes formában a hídlábon, három az Alföldön csak itt előforduló mohafajjal (*Bryum radiculosum*, *Tortula ruralis* var. *calcicola*, *Tortula intermedia*).
- Dicranum scoparium** Hedw.: Zsadány, Kisvátyoni-erdő, cseres-kocsányos tölgyes, tölgykérgen - Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen. BOROS-TÍMÁR (1963) a Körös-Maros közéről ritkának jelzi.
- Dicranum montanum** Hedw.: Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen. PAPP (2000) a Fekete-Körös-menti erdőkből jelzi.
- Dicranum tauricum** Hedw.: Zsadány, Kisvátyoni-erdő, cseres-kocsányos tölgyes, tölgykérgen. *Új a Tiszántúlra*. A faj hazai elterjedését ERZBERGER (1998) mutatja be.
- Entosthodon hungaricus** (Boros) Loeske: Mezőgyán, Eperjesi-gyep, szikpadkán - Elek, Szik-mező, szikesgyep, szikpadkán, keréknyomban és csatornaparton tömeges - Szabadkígyós, Vasúttállomás, szikes gyepben szikpadkán, kevés. Az IUCN vörös-listás *Entosthodon hungaricus*-nak több mint 40 éve nem volt ismert előfordulási adata a Nemzeti Park illetékességi területéről. A szerzők kimutatták két új lelőhelyről (Elek: Szik-mező, Mezőgyán: Eperjesi-gyep), illetve ismét előkerült a "locus classicus"-ának tekinthető szabadkígyósi termőhelyről is.
- Homalia trichomanoides**: Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen. PAPP (2000) a Fekete-Körös-menti erdőkből jelzi. A Körös-Maros közén ritka.
- Isothecium myurum** : Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen. PAPP (2000) a Fekete-Körös-menti erdőkből jelzi. A Körös-Maros közén ritka.
- Lophocolea heterophylla** (Schr.) Dum.: Zsadány, Kisvátyoni-erdő, cseres-kocsányos tölgyes, tölgykérgen - Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen.
- Marchantia polymorpha** L. emend. Burgeff.: Királyhegyes, Fekete-halom, állati kotorék földjén, kevés. A Körös-Maros közén elsősorban kutakban BOROS-TÍMÁR (1962).
- Orthotrichum lyellii** Hook. et Tayl.: Bélmegyer, Fás-pusztá, ligeterdőben, tölgykérgen
- Pohlia carnea** (Schimp.) Lindb.: Nagylak, Maros medrében, iszapon - Kardoskút, Fehér-tó, *Puccinellia* és *Suaeda* között, szikes talajon
- Tortula ruralis** (Hedw.) Gaertn. et al. var. **calcicola** (Grebe) Malta: Magyarcsanád, régi közúti híd a Maroson, híd lábán. *Új az Alföldre*. (ORBÁN-VAJDA 1983)
- Tortula intermedia** (Brid.) De Not.: Magyarcsanád, régi közúti híd a Maroson, híd lábán. *Új az Alföldre*. (ORBÁN-VAJDA 1983)
- Weisia longifolia** Mitt.: Battonya, Tompapusztai löszgyep. BOROS-TÍMÁR (1963) a Körös-Maros közéről ritkának jelzi.

- Buglyos boglárka - *Ranunculus polyphyllus*:** Zsadány, Kisvátyoni-mocsarak J.G.
- Sugaras boglárka - *Ranunculus radicans*:** Eperjes, Lajoshalmi gyepek, elhagyott major melletti vízállás; J. G. - T. T.
- Háromporzós látonya - *Elatine triandra*:** Dévaványa, Besnyő-tó, kényszertározóként használt szántón; J. G. Szentes, Cserebökény, Terehalom, Veker-ér kiöntése; J. G. Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder (utóbbinál vízi alakok); T. T. Szarvas, Rózsási-rizstelep; T. T. Szarvas, Galambosi rizstelep (mindkét adat az 1998-as Molnár V. Attila féle megtalálás megerősítése); J. G. - T. T. Békésszentandrás, Galambosi rizstelep mögött, gypen, kiszáradó vízállásban; J. G. - T. T.
- Magyar látonya - *Elatine hungarica*:** Hódmezővásárhely, Rárósfalu; J. G. Szentes, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder; T. T. Szarvas, Rózsási rizstelep; T. T. Szarvas, Galambosi rizstelep (utóbbi az 1998-as Molnár V. Attila féle adat megerősítése); J. G. - T. T.
- Kardos madársisak - *Cephalanthera longifolia*:** Szarvas, HAKI területén telepített nemesnyárasban J. G. - Zsadány, Kisvátyoni-erdő, telepített tölgyesben J. G. - Z. T.
- Fogaslevelű bükköny - *Vicia narbonensis subsp. serratifolia*:** Zsadány, Kisvátyon, gátoldalban J. G. - Z. T.
- Tekert csüdfű - *Astragalus contortuplicatus*:** Körösszög, Kunszentmárton, Hármaskörös hullámtere, Farkas-kanyar, homokos fövényen, szakadóparton min 20 pld., Sz. L. Archiv adata ismeretes e területről: TAMÁSSY 1931-ben tette közzé a Tiszazugra vonatkozó 1926-29 között gyűjtött florisztikai adatait a Botanikai Közleményekben. Itt szerepelteti a fajt, melyet Kunszentmártonnál, a Körös iszapos partján, bokorfűzes mellett talált meg.
- Pocsolya látonya - *Elatine alsinastrum*:** Szentes, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder; T. T.
- Iszapfű - *Lindernia procumbens*:** Dévaványa, Besnyő-tó, kényszertározóként használt szántón, több tíz hektáros kiterjedésben, összefüggő tömegben. J. G. Szentes, Cserebökény, Terehalom: ásott tómeder; T. T. Hódmezővásárhely: Rárósfalu; J. G.
- Iszaprojt - *Limosella aquatica*:** Szentes, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder; T. T.
- Tavaszi kankalin - *Primula veris*:** Cserebökény, Terehalom, Szarvas-Szentes közötti országút mezsgyéje. Két egy más melletti csoportban, kb. 80-90 tős állomány. A példányok határozó jegyeik alapján megfelelnek a vad típusnak. A közeli tanyákban a növényt nem ismerik, (70 évnél idősebb emberekről van szó) nem ültették, és Szarvas környékén sem jellemző a kertekben. Egy idős, cserebökényi néni, aki egy közeli tanyában él és itt nőtt fel úgy tudja, hogy a virágok „mindig is ott nőttek”. Az országút a valamikori természetes Veker-ág melletti hordalék hátán halad keresztül, s már az 1783-as I. katonai térképen is szerepel. T. T.
- Szennyes infű - *Ajuga laxmanni*:** Mezőhegyes, Peregi löszgyep földút mezsgyéje; R. J. – D. T.
- Törpe mandula - *Amygdalus nana*:** Mezőhegyes, Peregi löszgyep földút mezsgyéje; R. J. – D. T.
- Hegyi len - *Linum austriacum*:** Eperjes, Lajoshalmi gyepek, több száz tő *Euphorbia lucida*-val tarkított mocsárfoltokból kiemelkedő platók sztyeppnövényzetében; Mezőtúr, Hortobágy-Berettyó jobb parti gátján és a kísérő gypfoltokban több ezer tő, a Hármaskörös gátjától kezdődően kb. 3-4 km-es szakaszon. Ez az élőhely közvetlenül határos a Nemzeti Park illetékességi területével, valamint a Körös-ártér törzsterülettel; T. T.
- Széleslevelű nőszőfű - *Epipactis helleborine*:** Gyomaendrőd, Boné-zug, Hármaskörös hullámtere, ligeterdő-kaszáló szegélyén, T. T.
- Parlagi rózsza - *Rosa gallica*:** Békésszentandrás, a Gödényhalom felé vezető út mezsgyéjében; T. T. Szentes, Cserebökény, a Mirmidó halom mögött, 150 hektáros löszgyepben, több folt; T. T.
- Közönséges borkóró - *Thalictrum minus*:** Szentes, Cserebökény, a Mirmidó halom mögött, 150 hektáros löszgyepben; T. T.
- Hibrid gyújtóványfű - *Linaria kochianovici*:** Békésszentandrás, a Gödényhalom felé vezető út mezsgyéjében; T. T., Mezőhegyes, Peregi löszgyep földút mezsgyéje; R. J. – D. T.

- Kék atracél - *Anchusa barrelieri*:** Mezőhegyes, Peregi löszgyep földút mezsgyéje; R. J. – D. T.
- Tompalevelű békaszólló - *Potamogeton obtusifolius*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder; T. T.
- Mételyfű - *Marsilia quadrifolia*:** Szarvas, a Galambosi rizstelep és az iskolaföldi halastavak között, csatornában egy átereszt előtt 8-10 pld. 1998-ban, ugyanitt 1999-ben nem találtam meg a fajt; T. T.
- Macskafarkú veronika - *Veronica spicata*:** Csabacsúd, Szórhalmi legelő, ligetes szürke nyaras erdősáv szegélyében; T. T.
- Csőrgő kakascímer - *Rhinantus minor*:** Szentés, Magyartés, a Hármaskörös gátjának tövében, gyepfolt; T. T.
- Medúzafű - *Taeniatherum asper*:** Nagytőke, a Tőkei gyepben; T. T.
- Kolencos legyezőfű - *Filipendula vulgaris*:** Nagytőke, a Tőkei gyepben; T. T.
- Sárga borkóró - *Thalictrum flavum*:** Szentés, Tisza-hullámtér bal partja, ligeterdő szegélyén, T. T.
- Orvosi veronika - *Veronica officinalis*:** Szarvas, Arborétum, hátsó elzárt területen, fenyvesben, (valószínűleg behurcolt) J. G. – T. T.
- Csinos ezerjófű - *Centaureum pulchellum*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder, Szentés, Cserebökény, Terehalom, Veker-oldal; T. T.
- Cinegefű - *Salix repens*:** Békésszentandrás, Furugy, Holt-Körös gátat kísérő kaszáló szélén; K. É. – T. T.
- Magas hölgyfű - *Hieracium bauhinii*:** Szentés, Cserebökény, Gerzsoni legelő; Szentés, Cserebökény, Rekettyés rét; Szentés, Cserebökény, Terehalom, T. T.
- Deres tarackbúza - *Agropyron intermedia*:** Szarvas, Káka, Szentés. Józsefszállás; Szentés, Cserebökény, Rekettyés-rét, M. Z.- T. T.
- Mezei zsály - *Salvia pratensis*:** Szarvas, a labdarugó pálya melletti mezsgyén. A növény az illetékességi területen nem gyakori. Az élőhely sorsa jó példa a bevezetőben említett veszélyekre, mivel 1999-ben annak nagy része megszűnt, helyén salakos teniszpályát alakítottak ki; T. T.
- Közönséges rence - *Utricularia vulgaris*:** Szentés, Cserebökény, Veker-ér; Szentés, Cserebökény, Gerzsoni-legelő csatornája, T. T.
- Henye káka - *Schoenoplectus supinus*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, mocsarasodott parlag és az ásott tómeder, T. T. Hódmezővásárhely: Rárósfalu, J. G.
- Szúrós káka - *Schoenoplectus mucronatus*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, mocsarasodott parlag és az ásott tómeder, T. T.
- Tócsahúr - *Peplis portula*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder, T. T. Szentés, Lapistó-Fertő, szikes vízállásban, J. G. - T. T.
- Barna palka - *Cyperus fuscus*:** Szarvas, Káka; Szarvas, a volt Táncsics halastó melletti morotva-mocsár, a H-Körös gátjának tövében, T. T.
- Rizspalka - *Cyperus difformis*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, mocsarasodott parlag és az ásott tómeder; T. T.
- Sziki vízboglárka - *Ranunculus petiveri*:** Fábiansbestyén, Cserebökény, Rekettyés-rét, szikes tavacska, T. T.
- Úszó hídór - *Alisma gramineum*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, ásott tómeder; T. T.
- Csomós palka - *Chlorocyperus glomeratus*:** Szentés, Cserebökény, Terehalom, mocsarasodott parlag és az ásott tómeder; T. T.

Rövidítések: D. T.: Deli Tamás; J. G.: Jakab Gusztáv; K. É.: Kertész Éva; M. Z.: Molnár Zoltán; R. J.: Röfler János; Sz. L.: Szabó László; T. T.: Tóth Tamás; Z. T.: Zalai Tamás

Irodalom

- BOROS Á. (1941): *Bryum murale* Makó flórájában (Apró közlemények).- Botanikai Közlemények, 38: 379.
- BOROS Á. - TÍMÁR L. (1962): A Tisza-Körös-Maros közének mohái I.- Fragmenta Botanica Historico-Naturalis Hungarici 2(1-4): 33-52.
- BOROS Á. - TÍMÁR L. (1963): A Tisza-Körös-Maros közének mohái II.- Fragmenta Botanica Historico-Naturalis Hungarici 3(1-4): 77-86.
- ERZBERGER, P. (1998): Distribution of *Dicranum viride* and *Dicranum tauricum* in Hungary.- Studia Botanica Hungarica 29: 35-47.
- ORBÁN S. - VAJDA L. (1983): *Magyarország mohaflórájának kézikönyve*.- Akadémiai Kiadó, Budapest 518pp.
- PAPP B. - RAJCSY M. (2000): Contribution to the bryophytes of the Forests along the Fekete-Körös, SE Hungary. - Studia Botanica Hungarica (in press)
- TAMÁSSY G. (1931): Florisztikai közlemények II. - Botanikai Közlemények 28: 87-88.

Author's addresses:

Jakab Gusztáv - Röfler János - Szabó László - Tóth Tamás
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
H-5540 Szarvas
Anna-liget 1.
kmpnpi@szarvas.hu